

1.03 Kratki znanstveni prispevek

UDK 94:728.8(497.4 Cerklje)
94:726.7(497.4 Šenčur)
prejeto: 31. 1. 2006

Jure Volčjak

univ. dipl. zgodovinar, arhivist, Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, SI-1127 Ljubljana
e-mail: jure.volcjak@gov.si

Strmolski in samostan Velesovo

IZVLEČEK

Sosedstvo med dvema zemljiškima gospostvoma nujno privede tudi do oblikovanja medsebojnih stikov, pa naj si bo dobrih ali slabih. V prispevku spoznamo nekaj povezav med samostanom dominikank v Velesovem in rodbino Strmolskih, ki jih razberemo iz ohranjenih arhivskih virov. Kljub zgodnjemu izumrtju rodbine pa lahko ugotovimo, da so bili medsebojni stiki pogosti in pomembni za lokalno zgodovino.

KLJUČNE BESEDE

samostan dominikank Velesovo, grad Strmol, Cerklje na Gorenjskem, Šenčur pri Kranju

ABSTRACT

THE STRMOL FAMILY AND THE MONASTERY VELESOVO

A neighbourhood of two seigneuries inevitably leads to a formation of mutual relations, whether good or bad. In the contribution, we learn about some connections between the Dominicans convent in Velesovo and the family Strmol that are evident from the preserved archival sources. Despite early extinction of the family, we can determine that mutual contacts were frequent and important for the local history.

KEY WORDS

Dominican cloister Velesovo, Strmol castle, Cerklje na Gorenjskem, Šenčur pri Kranju

Samostan dominikank v Velesovem, ustanova bratov Gerloha III., Valterja I. in Werijanda I. iz Kamnika, andeških ministerialov,¹ je bil ustanovljen v začetku decembra leta 1238² v majhni in močvirnati dolini pod obronki Štefanje Gore pri Cerkljah na Gorenjskem. V času obstoja je bil neposredni sosed gradu in vitezov Strmolskih. Že zaradi tega je logično, da sta bila med seboj povezana na več načinov, tako gospodarsko, duhovno, kot tudi "družinsko". Strmolski so bili nedvomno v dobrih odnosih s samostanom, sploh pa z vsakokratno priorinjo, kar nam pričajo ohranjene samostanske listine.³

Pričujoči članek skuša prikazati nekaj najpomembnejših stikov med obema gospodstvomoma na podlagi ohranjenega listinskega gradiva v dveh slovenskih arhivih, t. j. v Arhivu Republike Slovenije in Nadškofijskem arhivu Ljubljana.

Obdarovanje Stične leta 1384

Najpomembnejši datum, izpostavljen v pričujočem prispevku, je leto 1384. Tega leta je Jakob s Strmola, takrat župnik v Šmarju ter kanonik v Tridentu in Briksnu,⁴ skupaj s svojima bratoma Kolom in Herandom dal izstaviti dve zelo pomembni listini za dva slovenska samostana, t. j. za dominikanke v Velesovem in cistercijane v Stični. Ker gre za podobni darovnici, predstavljam tudi darovnico, namenjeno samostanu v Stični.

Z gospodarskega vidika je pomembnejša "stiška" darovnica, ki je bila izdana na dan sv. Jurija, 24. aprila v stiškem samostanu pri stranskem oltarju sv. Štefana. Omenjenemu samostanu so strmolski bratje podelili obsežno posest in ustanovili večno jutranjo sv. mašo, ki se je morala opraviti še pred sončnim vzhodom ("*vor der sunne schein*"). V blagor njihovih duš ter duš njihovih prednikov in potomcev pa je bil ustanovljen aniverzarij,⁵ ki se je opravljal vsak ponedeljek zvečer po kvatrah⁶ s peto vigilijo. Aniverzarij je moralo opraviti kar 12 cistercijanskih duhovnikov. Naslednji dan, se pravi na torek, pa je morala biti opravljena slovesna sv.

maša zadušnica z enakim številom duhovnikov in nato še 12 zadušnic. Vsem duhovnikom, ki so sodelovali pri omenjenem bogoslužju, je pripadla točno določena denarna nagrada. Le-ta se je izplačevala iz posesti, ki so jo bratje poklonili opatu Andreju Čreteškemu⁷ v okolici Polhovega Gradca. Samostanu je bilo podarjenih 10 hub, dve žitni desetini od petih hub ter sodna in odvetniška pravica nad podarjenim posestvom.

Na novo pridobljene pravice pa prinesejo s seboj tudi določene pogoje. Darovalci s tem zavarujejo svoja dejanja in svoje premoženje. "Varnostno klavzulo" tako srečamo tudi v obravnavani darovnici. Določeno je bilo, da bi morali v primeru, če stiški menihi ne bi v celoti izpolnjevali svojih obveznosti, podarjena posest in dohodki pripasti kartuzijanom v Bistri. Do tega pa seveda ni prišlo.⁸

Kaj je večna luč

Preden se posvetimo podobni darovnici, izdani samostanu v Velesovem, spregovorimo najprej nekaj besed o pomenu večne luči. V listinskem gradivu se namreč stalno srečujemo z darovnicami, v katerih se poklanja določena posest za vzdrževanje večne luči.

Navada obešanja luči pred tabernaklji se je razvila že zelo zgodaj. Prišla naj bi od luči, ki so gorele nad grobovi mučencev.⁹ Prvotno so luč v liturgiji rabili iz potrebe, ker se je bogoslužje opravljal tudi ponoči in v temnih prostorih, npr. katakombah, kasneje pa je luč dobivala tudi vedno večji simbolični pomen. Goreča luč pred izpostavljenim sv. Rešnjim Telesom, pri obhajilu, pred tabernakljem je simbol božje navzočnosti pri sv. maši. Pri krstu je simbol vere, pri pogrebu simbol vere in upanja ter večnega življenja itd. Glede na vrsto obreda in kdo je le-tega vodil, je bilo določeno tudi število sveč, ki so morale goreti v danem trenutku.

Nas najbolj zanima večna luč, ki mora goreti pred tabernakljem, kjer se hrani sv. Rešnje Telo. Večna luč je simbol nenehnega čaščenja in znamenje navzočnosti Jezusa Kristusa v tabernaklju. Pojavljati se je začela v 11. stoletju, prvo splošno zapoved o večni luči pa je predpisal šele rimski obrednik iz leta 1614. Določeno je bilo tudi, da se smeta v liturgiji za gorenje uporabljati le čebelji vosek in oljčno olje, kar je tudi simbolnega pomena. Poleg tega, da imata vsak svoj pomen,¹⁰ imata

¹ Prim. Kos, Ministeriali grofov Andeških na Kranjskem, str. 195–255, zlasti pa str. 203.

² ARS, AS 1063, št. 5228 (1238, pred 11. decembrom, Velesovo); Kos, *Gradivo V.*, str. 334–335, št. 698.

³ ARS, AS 1063, serija listin samostana Velesovo.

⁴ Pri "stiški" darovnici se je predstavil le kot šmarski župnik in tridentinski kanonik.

⁵ Aniverzarij izhaja iz lat. besede *anniversarium*, pomeni pa vsakoletni ponavljajoči se spominski dan, t. j. obhajanje vsakoletne sv. maše zadušnice v spomin na umrlega. Prim. Ušeničnik, *Katoliška liturgika*², str. 370–371; *Der grosse Brockhaus*, I., str. 297, geslo *anniversarium*; *Lexikon für Theologie und Kirche*, V., str. 711–712.

⁶ Kvatre oz. kvaterni dnevi so posebna vrsta postnih dni v letu. Prim. Ušeničnik, *Katoliška liturgika*², str. 159–162; *Lexikon für Theologie und Kirche*, VIII., str. 764–765; *Lexikon des Mittelalters*, VII., str. 357.

⁷ Andrej Čreteški je bil stiški opat v letih 1382–1387/88, prim. Mlinarič, *Stiška opatija*, str. 881, 883.

⁸ ARS, AS 1063, št. 252 (1384 april 24., s. 1). Prim. tudi Mlinarič, *Stiška opatija*, str. 159 in literaturo v opombi št. 527.

⁹ *Lexikon für Theologie und Kirche*, III., str. 1081–1082.

¹⁰ Glede simbolnega pomena čebeljega voska in oljčnega olja prim. Ušeničnik, *Katoliška liturgika*², str. 135–137.

tudi skupnega. Ko gorita skupaj, se združita in predstavljata simbol daritve, kar naj bi veljalo tudi za življenje ljudi (darovanje Bogu). Poudariti pa velja, da naj bi se za večno luč pred tabernakljem uporabljalo le čisto oljčno olje.¹¹ Večna luč naj bi tako predstavljala večno svetlobo, ki nikoli ne ugasne; svetlobo, ki je premagala temo, večno upanje po odrešenju.¹²

V srednjem veku so za vzdrževanje večne luči skrbeli ključarji dotične cerkve, ponekod pa celo posamezne bratovščine. V zameno za to delo in za plačilo stroškov materiala so jim posamezniki, ki so hoteli poskrbeti za blagor svoje, pa tudi za blagor duš prednikov in naslednikov, poklanjali denarna sredstva, še bolj razširjena navada pa je bilo poklanjanje določene posesti s podložniki.¹³

Pečat Majnharda Strmolskega, župnika v Šmarju in kanonika v Tridentu in Briksnu (ARS, AS 1063, št. 5324: 1375 januar 28., s. 1).

Šmarski župnik Jakob in Velesovo

Že omenjeni župnik Jakob je leta 1384 skupaj z bratom Kolom in Herandom podobno darovnico kot za Stično dal izstaviti na dan sv. Jerneja, 24. avgusta, tudi za samostan Velesovo. V listini Jakob naznanja, da je šel v soglasju in na prošnjo obeh

bratov v velesovski samostan do svoje sorodnice, priorinje Katarine iz Zapric (Apic)¹⁴ in jo je prosil zaradi posebne milosti in prijateljstva ("*auch von sundern gnaden vnd frewntschafft*"), da dovoli pri oltarju sv. Janeza Krstnika in sv. Janeza Evangelista v samostanski cerkvi ustanoviti večno sv. mašo s stalnim kaplanom.¹⁵ Prošnja je bila seveda uslišana, saj si je nenazadnje samostan s to daritvijo povečal posest in dohodke in s tem nadaljeval s konsolidacijo svojega gospodarskega položaja.

Večno sv. mašo pri oltarju sv. Janeza Krstnika in sv. Janeza Evangelista je Jakob namenil v blagor duš sebe in svojih bratov ter njihovih prednikov. V zameno za stroške, ki jih je samostan imel zaradi vzdrževanje večnega kaplana, so darovalci samostanu namenili 125 mark beneških soldov. Dodali pa so tudi različno posest. Jakob je daroval osem lastnih hub v petih vaseh. Če si podrobneje pogledamo lokacije, lahko ugotovimo, da je vseh osem darovanih hub ležalo na prostoru vzhodno od Velesovega. Še najbolj oddaljeni hubi sta ležali v Imovici in Stiški vasi pod Krvavcem, ostale tri (Poženik, Lahovče in Olševk pri Rači) pa so bile bližje. Podložniki so morali plačevati tako dajatve v denarju, obvezani so bili opravljati tovarno in orno tlako, oddajati so morali mlado jagnje ali mladega prašička ter jajca in kokoši. Vsem je bila skupna oddaja jajc in kokoši ter denarna dajatev. Omenja se tudi pravica sv. Jurija. Na praznik tega svetnika (24. aprila) je bilo potrebno oddati določene dajatve, največkrat je to veljalo za mlado jagnje v povezavi z ovco. Od te pravice se je bilo moč tudi odkupiti z denarno dajatvijo.¹⁶

V Stiški vasi sta bili omenjenemu oltarju podeljeni dve hubi, županova huba in huba, ki jo je hasnoval sin nekega Primoža. V Lahovčah je bil novi podložnik župan Martin. Dve hubi sta se nahajali v Poženiku; eno je hasnoval kovač Matko, drugo pa je nekoč hasnoval kovač Martin. Prav tako dve hubi sta se nahajali v Olševku pri Rači. Eno je hasnoval župan Martin, drugo pa Jurij. Najbolj oddaljeno hubo v Imovici pa je obdelovala vdova Alsa. Prav tako kot v Stični so si ustanovitelji tudi v tem primeru pridržali pravico do odvetščine, kar je veljalo tudi za njihove naslednike. Za to so bili podložniki obvezani oddajati določene dajatve in opravljati orno tlako. Pri sporih glede pravice do odvetništva in v primerih pojava pustih hub pa so bratje priorinji obljubili pomoč. Le-to so

¹⁴ Katarina iz Zapric (Apic) je bila velesovska priorinja v letih 1382–1388, kot priorinja pa se omenja tudi v letu 1384. Prim. Volčjak, *Samostan dominikanek v Velesovem*, str. 70–71.

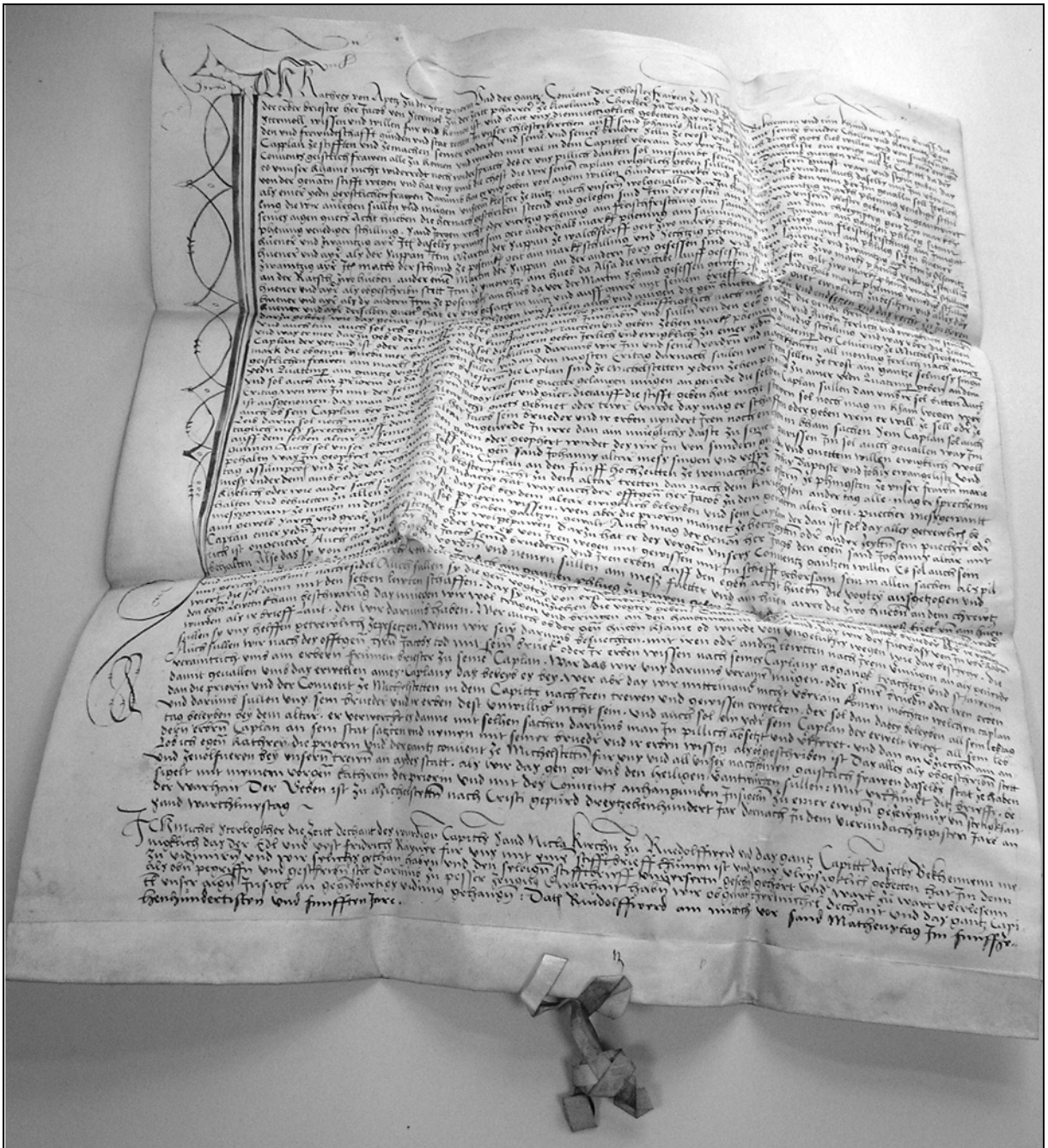
¹⁵ Darovnice za oltar sv. Janeza, pa tudi za druge oltarje, so bile kar pogoste. Prim. med drugim: ARS, AS 1063, št. 5374 (1417 junij 24., s. 1).

¹⁶ ARS, AS 1074, Zbirka urbarjev, I/49u, Urbar dominikanskega ženskega samostana Velesovo 1458–16. stoletje.

¹¹ Prim. Ušeničnik, *Katoliška liturgika*², str. 132–137.

¹² Prim. *Theologische Realenzyklopädie*, XXI, str. 114.

¹³ Več o tem glej listinsko gradivo v ARS in NŠAL. Prim. tudi *Lexikon des Mittelalters*, IV., str. 149–150.

Jakob Strmolski, župnik v Šmarju in kanonik v Tridentu in Briksnu, ustanavlja skupaj z bratoma večno sv. mašo s stalnim kaplanom v samostanu v Velesovem (NŠAL, ZL, 1384 avgust 24., s. 1.).

obljubili tudi v primerih prilasčanja podeljene posesti s strani drugih oseb.

Kaplan, ki je skrbel za izvajanje večne sv. maše, je moral letno prejemati od vsakokratne priorinje deset mark beneških šilingov. Če bi bil pa donos od podarjenih zemljišč večji, je morala priorinja poskrbeti, da se je vsak ponedeljek po kvatrach opravil aniverzarij v blagor duš darovalcev, njihovih prednikov in naslednikov, naslednji dan (na torek) pa je bilo potrebno opraviti še slovesno peto

sv. mašo zadušnico. Le-to so morali opraviti štirje duhovniki, po funkciji samostanski kaplani, v zameno pa je morala priorinja po vsakih kvatrach vsakemu duhovniku izplačati deset soldov. Nagrajeni so bili tudi podložniki, ki so bili darovani samostanu. Na torek, ko se je opravljala maša zadušnica, so bili oproščeni vse tlake. "Večni" kaplan je moral poleg obveznih sv. maš opravljati tudi redno božjo službo pri omenjenem oltarju. Dovoljenje za to je imel tudi samostanski kaplan, t. i.

"*oberchaplan*", še posebej pa je to veljalo ob večernicah na praznik sv. Janeza Krstnika (24. junija) in sv. Janeza Evangelista (27. decembra). "Večni" kaplan pa na božič, veliko noč, binkošti, Marijin vnebohod in na praznik posvetitve samostanske cerkve¹⁷ ni smel prvi opraviti daritve pri omenjenem oltarju. Ustanovitelji večne maše so poskrbeli tudi za bogoslužne predmete, ki jih je potreboval kaplan pri izvajanju božje službe. Oskrbeli so mašne knjige, liturgična oblačila, kelihe in ostale potrebne predmete in vse to je postala trajna last oltarja. Za vzdrževanje in obnavljanje te opreme je bil določen vsakokratni kaplan skupaj s priorinjo. Prav tako pa si je priorinja omenjene predmete na prejšnje navedene praznike lahko tudi izposodila. Darovanje sv. maš na te praznike je bilo namreč v samostanu bolj slovesno z več duhovniki in zgodilo se je, da je zmanjkalo potrebne liturgične opreme.

Ustanovitelji so pri oltarju sv. Janeza Krstnika in sv. Janeza Evangelista z dovoljenjem priorinje postavili tudi sarkofag z grobom. V listini ni natančneje določeno, komu je bil ta namenjen. Domnevamo lahko, da je bil namenjen večnemu počitku njihovim kaplanom ali pa kateremu izmed Strmolskih, morda celo samemu šmarskemu župniku Jakobu. Glede na njegov položaj pa si je verjetno za zadnji počitek izbral mesto v kakšni še pomembnejši ustanovi.

Pravico do izbire "večnega" kaplana po Jakobovi smrti sta imela priorinja in celoten konvent v dogovoru z ostalima bratoma ali njunimi dediči. Potrebno je bilo izbrati omenjenega duhovnika in ta naj bi ostal v službi pri omenjenem oltarju vse do smrti. V primeru, da tega ne bi sprejel, pa bi bilo potrebno izbrati drugo primerno osebo za to službo.

Strmolska dekleta in fantje ter samostan Velesovo

Iz arhivskega gradiva nam je poznanih nekaj deklet s Strmola, ki so stopile v velesovski samostan ter svoje življenje posvetile Bogu kot redovnice dominikanke. Ne gre vedno samo za dekleta z omenjenega gradu, pač pa tudi za njihove sorodnice. V samostanski hierarhiji niso nikoli zavzele najvišjega položaja, mesta priorinje, pač pa so bile vedno le navadne redovnice. Prva med njimi se kot redovnica omenja leta 1352 sestra Jera. Omeniti velja Katarino iz Poženika, nečakinjo

šmarskega župnika in tridentinskega in briksenškega kanonika Jakoba, ki se kot redovnica omenja leta 1384. Kot nuna nam je poznana tudi Doroteja, ki se omenja leta 1458.¹⁸

S samostanom so bili povezani tudi moški potomci Strmolskih. Omeniti velja dva duhovnika, ki sta delovala na dveh inkorporiranih župnijah. V Cerkljah na Gorenjskem je kot vikar deloval Majnhard, sin Neže in Frica s Strmola, v Šenčurju pri Kranju pa je službo vikarja opravljal Viljem s Strmola.

Če si sedaj pogledamo nekoliko bližje njihovo pojavljanje v arhivskih dokumentih, lahko opazimo, da je bilo najbolj plodno obdobje stikov med samostanom in Strmolskimi druga polovica 14. in prva polovica 15. stoletja. To je bilo obdobje, ko si je samostan gospodarsko in duhovno krepil svoj položaj proti drugim ženskim samostanom na Kranjskem, rodbina Strmolskih pa je bila na višku svoje moči in je počasi že šla svojemu izumrtju naproti.

Kot rečeno, v arhivskih dokumentih med članicami velesovskega samostana najprej zasledimo Jera iz Strmola. Srečamo jo v dveh listinah: prvič leta 1352¹⁹ in drugič v listini, izdani na večer pred veliko nočjo leta 1356. Tega večera je Nikolaj Korošec v soglasju z ženo in dediči redovnici Jeri zastavil kmetijo v Loki pri Mengšu.²⁰

S Strmolskimi se srečamo zopet čez pet let, tokrat po moški liniji. Leta 1361 je prišlo do menjave vikarja na sedežu župnije v Šenčurju pri Kranju. Ko je oglejski patriarh leta 1238 potrjeval ustanovitev samostana v Velesovem, mu je med drugim inkorporiral tudi župnijo Šenčur.²¹ Priorinja in konvent sta dobila pravico do imenovanja vsakokratnega vikarja, oglejski patriarh pa si je pridržal pravico do potrditve izbranega kandidata.²² 30. aprila 1361 je tako oglejski patriarh Ludvik²³ na podlagi tega privilegija izdal listino, s katerim je potrdil imenovanje Viljema s Strmola za šenčurškega vikarja.²⁴

¹⁸ Volčjak, *Samostan dominikank v Velesovem*, str. 82; ARS, AS 1074, 1/49u.

¹⁹ ARS, AS 1063, št. 5290 (1352 julij 1., s. 1.).

²⁰ ARS, AS 1063, št. 5296 (1356 april 23., s. 1.).

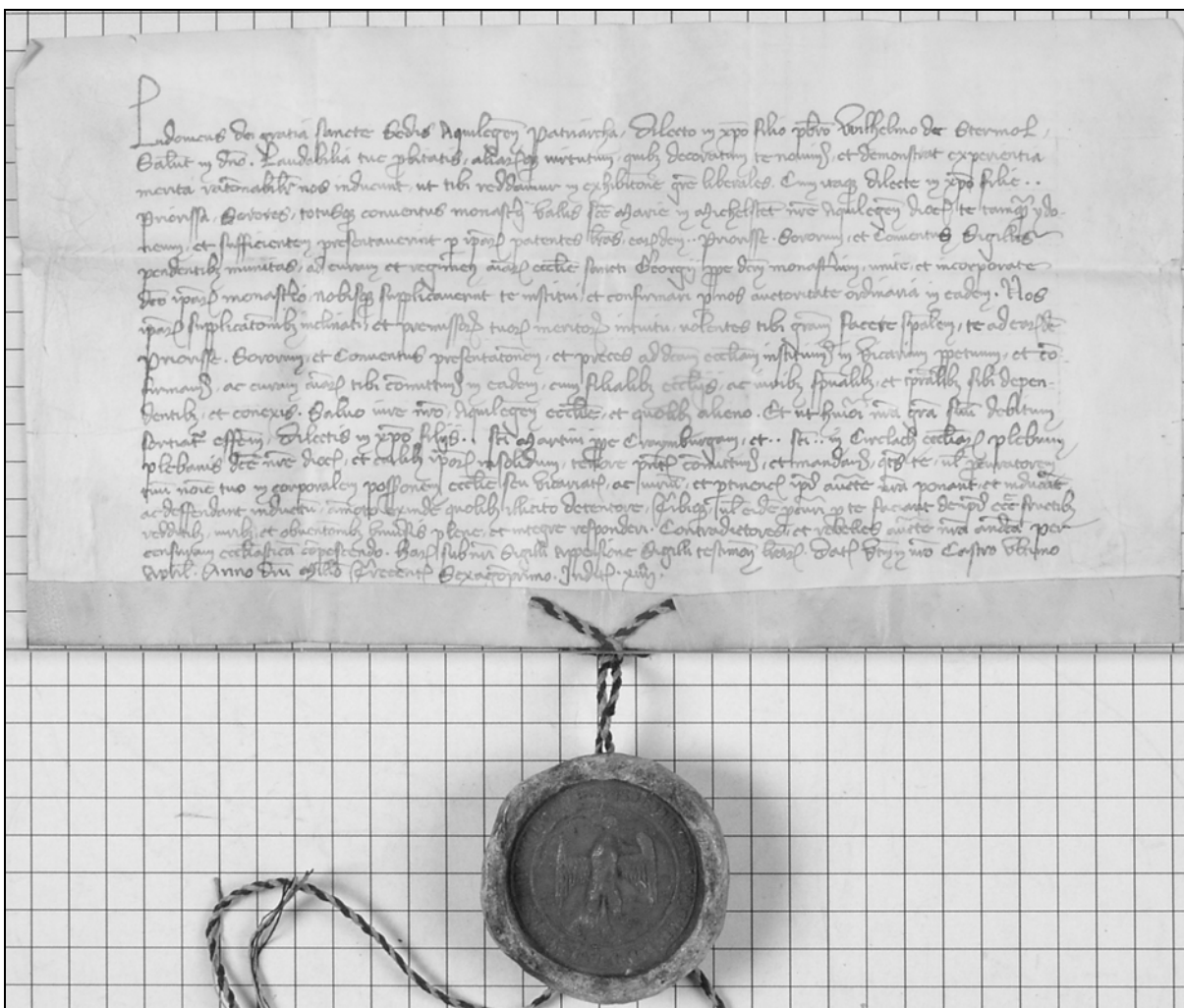
²¹ Obenem je bila samostanu inkorporirana tudi župnija na Trati pri Velesovem. Kasneje, 4. januarja 1353, pa je oglejski patriarh Nikolaj samostanu inkorporiral tudi župnijo Cerklje na Gorenjskem. Prim. ARS, AS 1063, št. 5291 (1353 januar 4., Oglej).

²² ARS, AS 1063, št. 5229 (1238 december 11., Trata pri Velesovem). Prim. tudi: SCHUMI, *Urkunden- und Regestenbuch*, II., str. 75–79, št. 103.

²³ Ludvik je bil oglejski patriarh v letih 1359–1365. Prim. *Patriarchi*, str. 415; *Die Bischöfe 1198–1448*, str. 816; *Hierarchia Catholica*, I., str. 99 in ustrezne opombe.

²⁴ ARS, AS 1063, št. 5308 (1361 april 30., Videm).

¹⁷ Dan in leto posvetitve prvotne samostanske cerkve v Velesovem nam ni poznan, prav tako tega ne vemo tudi za sedanjo župnijsko in do razpustitve samostana samostansko cerkev. Za sedanjo cerkev zaenkrat vemo le, da je bila posvečena leta 1771, kar nam priča krogogram nad vhodnimi vrati v cerkev.

Oglejski patriarh Ludvik potrjuje Viljema iz Strmola za vikarja v Šenčurju pri Kranju (ARS, AS 1063, št. 5308: 1361 april 30., Videm).

Dobrotnica Velesovega je bila tudi Neža, vdova Frica iz Strmola. Leta 1381²⁵ je s soglasjem svojih dedičev in prijateljev prodala svojemu sinu Majnhardu, ki je bil ta čas vikar v Cerkljah na Gorenjskem, eno hubo iz svoje jutrnje posesti v Repnjah, ki jo je hasnoval podložnik Marko. Dohodke od te hube je namenila za vzdrževanje večne luči pred Marijinim oltarjem v župnijski cerkvi v Cerkljah na Gorenjskem. To pa še ni bilo vse. Sinu je za vzdrževanje večne luči pred oltarjem sv. Rešnjega Telesa v isti cerkvi izročila še eno hubo v Repnjah iz svoje jutrnje posesti, ki jo je hasnovala neka vdova Lucija s svojimi otroki. Določila je, da sme uživati dohodke teh dveh hub vse do svoje smrti. Po smrti postaneta last cerkvenikov, ki morata vestno skrbeti za večno luč pri omenjenih oltarjih. V primeru, da za to ne bi bilo poskrbljeno v zadostni meri, pa bi ti dohodki postali last kon-

venta, za obveznosti pa bi morala potem skrbeti priorinja. Neža se je obvezala tudi za skrb in zaščito pred morebitnimi pohlepi drugih nad tema dvema hubama.

Na dan sv. Jurija leta 1384 je župnik in kanonik Jakob obdaroval tudi svojo nečakinjo, hčerko svoje sestre, ki je bila redovnica v Velesovem.²⁶ Katarina s Poženika je prejela v doživljenjsko last eno hubo na Šenturški Gori, ki jo je hasnoval župan Mike. Da je omenjena dominikanka prejela že v času samostanskega življenja osebno lastnino, ni nič nenavadnega. Le-to so imele tudi ostale sestre. Bila pa je navada, da je po smrti osebna lastnina pripadla samostanu. V našem primeru je bilo določeno, da podeljena huba z vsemi pritliklinami po smrti Katarine postane last oltarja sv. Janeza Krstnika in sv. Janeza Evangelista v samostanski

²⁵ ARS, AS 1063, št. 5329 (1381 april 24., Velesovo).

²⁶ Za podrobnejše rodoslovne podatke se zahvaljujem gospe Lidiji Slana.

cerkvi v Velesovem. Namenjena je bila namreč za vzdrževanje večne luči pri tem oltarju v blagor Jakobove duše in duš njegovih prednikov in naslednikov. Jakob si je pa ob podelitvi hube pridržal pravico do odvetništva.²⁷

Oltar sv. Janeza Krstnika in sv. Janeza Evan gelista so si Strmolski kar nekako prilastili. Očitno so ga imeli za "svoj" oltar. Zaenkrat sta nam poznani dve njegovi obdarovanji, po vsej verjetnosti pa jih je bilo še več, toda žal se je ohranilo pre malo arhivskega gradiva, da bi lahko dokazali to domnevo.

Strmolske listine

V seriji listin samostana Velesovo, ki jih je Arhiv Republike Slovenije prevzel leta 1978 ob vračanju arhivskega gradiva iz Republike Avstrije na podlagi Arhivskega sporazuma med Republiko Avstrijo in Kraljevino SHS iz leta 1923 ter Pro tokola med FLRJ in Republiko Avstrijo iz leta 1958, lahko najdemo kar nekaj listin, v katerih se navaja, da so bili Strmolski dobrotniki samostana Velesovo. Ker pa namen tega članka ni podrobna predstavitev darovanja ali prodaje posesti Strmol skih samostanu, teh listin ne obravnavam podrob neje. Podobno velja tudi za listine, v katerih Strmolski nastopajo kot priče in se pravno dejanje nanaša na samostan Velesovo.

Za zaključek

Ženski dominikanski samostan Velesovo in grad Strmol s svojimi vitezi sta pustila pomemben pečat svojemu okolju. Samostan, ki je bil tu velik zemljiški posestnik, je bil povezan s Strmolskimi. Povezava ni temeljila le na gospodarskih, temveč tudi na duhovnih in osebnih vezeh. Kar nekaj dek let iz strmolske rodbine je posvetilo svoje živ ljenje Bogu v velesovskem samostanu. Poznana sta dva moška člana rodbine, ki sta zasedla zelo po membni mesti v cerkveni hierarhiji oglejskega patriarhata na ozemlju Kranjske, t. j. v Cerkljah na Gorenjskem in v Šenčurju. Verjetno pa bi bili Str molski tudi v kasnejših stoletjih naklonjeni samo stanu, toda žal je njihov rod sredi 15. stoletja iz umrl.

VIRI IN LITERATURA

VIRI

SI ARS – Arhiv Republike Slovenije
AS 1063 – Zbirka listin
AS 1074 – Zbirka urbarjev

SI NŠAL – Nadškofijski arhiv Ljubljana
ZL – Zbirka listin

LITERATURA IN OBJAVLJENI VIRI

Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448 (ur. Erwin Gatz in Clemens Brodtkorb). Berlin : Duncker und Humblot, 2001.

Der grosse Brockhaus. Erster Band. Wiesbaden : F. A. Brockhaus, 1952.

Hierarchia Catholica medii aevi : sive summorum pontificum, S. R. E. Cardinalium, ecclesiarum antistitum series : e documentis tabularii praesertim Vaticani. Ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta (ur. Conradum Eubel). Monastarii : Sumptibus Librariae Regensbergianae, 1913.

Kos, Dušan: Ministeriali grofov Andeških na Kranjskem. *Die Ministerialen der Grafen von Andechs in Krain. Grofje Andeško-Meranski : prispevki k zgodovini Evrope v visokem srednjem veku : zbornik razprav z mednarodnega znanstvenega simpozija, Kamnik, 22.–23. september 2000. Die Andechs-Meranier : Beiträge zur Geschichte Europas im Hochmittelalter : Ergebnisse des internationalen Symposiums, Kamnik, 22.–23. September 2000* (ur. Andreja Eržen in Toni Aigner). Kamnik : Zveza kulturnih organizacij. Kulturverein, 2001, str. 185–255.

Kos, Milko: *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku*. Peta knjiga (1201–1246). Ljubljana : Leonova družba, 1928.

Lexikon des Mittelalters. IV. München und Zürich : Artemis Verlag, 1989, str. 149–150.

Lexikon des Mittelalters. VII. München : Lexma Verlag, 1995, str. 357.

Lexikon für Theologie und Kirche. Dritter Band. Freiburg, Basel, Rom, Wien : Herder, 1995, str. 1081–1082.

Lexikon für Theologie und Kirche. Fünfter Band. Freiburg, Basel, Rom, Wien : Herder, 1996, str. 711–712.

Lexikon für Theologie und Kirche. Achter Band. Freiburg, Basel, Rom, Wien : Herder, 1999, str. 764–765.

Patriarchi. Quindici secoli di civiltà fra l'Adriatico e l'Europa Centrale (ur. Sergio Tavano in Giuseppe Bergamini). Milano : Skira, 2000.

²⁷ ARS, AS 1063, št. 5333 (1384 april 24., s. 1.).

- Schumi, Franz, *Urkunden- und Regestenbuch des Herzogthums Krain*, II. Band (1200–1269). Laibach : Verlag des Herausgebers, 1884 u. 1887.
- Theologische Realenzyklopädie* (ur. Gerhard Müller). Band XXI. Berlin, New York : Walter de Gruyter, 1991, str. 114.
- Ušeničnik, Franc: *Katoliška liturgika*². Ljubljana : Škofijski ordinariat v Ljubljani, 1945.
- Volčjak, Jure: *Samostan dominikank v Velesovem 1238–1782*. Ljubljana : Filozofska fakulteta (diplomska naloga), 2000.

Z U S A M M E N F A S S U N G

Die Herren von Strmol und das Kloster Velesovo (Michelstetten)

Das Dominkanerinnenkloster Velesovo (Michelstetten) und Schloss Strmol mit seinen Rittern haben ihrer Umgebung einen deutlichen Stempel aufgedrückt. Das Kloster, ein großer Grundbesitzer, war mit den Herren von Strmol verbunden, und zwar nicht nur wirtschaftlich, sondern auch geistig und persönlich. Nicht wenige Töchter aus dem Geschlecht der Strmol widmeten ihr Leben Gott im Kloster Velesovo. Zwei männliche Vertreter des Geschlechts bekleideten sehr bedeutende Posten in der kirchlichen Hierarchie des Patriarchats von Aquileia im Gebiet Krains, d.i. in Cerklje (Zirklach) in Oberkrain und in Šenčur (St. Georgen). Wahrscheinlich wären die Herren von Strmol auch in den darauffolgenden Jahrhunderten dem Kloster geneigt gewesen, wäre ihr Geschlecht nicht Mitte des 15. Jahrhunderts ausgestorben.